

Knjiga je svima koji Bibliju žele upoznati potrebna, a da ne govorimo o tome koliko je ona nužna svećenicima i studentima teologije. Ne bi smjelo biti svećenika ili studenta teologije koji tu knjigu ne bi imao na svom radnom stolu i stalno se njome služio.

Adalbert Rebić

W. Harrington, UVOD U NOVI ZAVJET. Spomen ispunjenja. S engleskog preveo M. Zovkić. Priručnici, svezak 13—14, Kršćanska sadašnjost Zagreb 1975. Stranica 519.

Ovo je svezak po naravi stvari posljednji u nizu navedenih Uvoda, a ipak je vremenski u nas izišao prvi. Izišao je prvi zato što se u nas najviše osjećala potreba za uvodom u Novi zavjet.

Ovaj je Uvod u Novi zavjet napisan za potrebe studenata teologije, svećenika u pastoralu i zainteresiranih laika. Autor obrađuje Uvod u NZ na način kako je obradio i Uvod u SZ s tom razlikom što je u ovom Uvodu posvetio mnogo više prostora pojedinim knjigama. Uostalom Stari je zavjet po sadržaju mnogo opsežniji od Novoga a ipak Uvod u Stari zavjet ima manje stranica nego ovaj Uvod u Novi zavjet. I ovaj se Uvod kao i onaj u Stari zavjet oslanja na rezultate suvremenog istraživanja Biblije. Hrvatski prijevod Uvoda u NZ sadrži nekoliko naslova više nego engleski original. To su oni naslovi koje je prevodilac dobio izravno od autora a koje je autor priredio za francuski prijevod svojega djela što je izišlo u izdavačkoj kući Seuil u Parizu 1971. godine. To su oni naslovi odnosno odlomci koji popunjavaju praznine u engleskom izvorniku a na koje su neki kritičari upozorili autora u svojim recenzijama. Ako samo navedemo naslove tih odlomaka, odmah ćemo vidjeti kakve su naravi bile one praznine ili nedorečenosti u engleskom izvorniku: demitizacija evanđelja (str. 98), muka Isusova kod Marka (str. 143), mesijanska tajna kod Marka (str. 112), djetinjstvo Isusovo kod Mt (str. 177), književna vrsta Lk 1-2 (str. 207), istočni grijeh u Rim (str. 295), postupno nastajanje četvrtog evanđelja (str. 410), nauka o Crkvi u Otk (str. 447).

Bez sumnje valja pohvaliti Harringtonovov pothvat. On je učinio sam ono što danas obično čini više ljudi zajedno. To ima s jedne strane

svojih prednosti a ima i s druge strane svojih nedostataka. U Uvodu u NZ vidi se da se autor koji puta ne zna vješto opredijeliti za jednu određenu tvrdnju, tezu ili hipotezu. Uglavnom je veoma oprezan kad se radi o novijim tumačenjima i radije se drži konzervativnih rješenja kao npr. da je i pastoralne poslanice napisao Pavao i slično. No autor je inače ipak veoma otvoren pa u novijim izdanjima prihvaća sve savjete koje mu egzegete daju u recenzijama. Ovaj naš hrvatski Uvod u Novi zavjet svakako već pokazuje veliku autorovu otvorenost prema novinama u biblijskim znanostima. Pisac znalački prati i vješto preuzima sve podatke introduktivnih biblijskih znanosti do kojih su došli egzegete na njemačkom i francuskom jezičnom području zadnjih deset godina. Na taj način knjiga je za naše prilike izvrsna orijentacija svakome koji ozbiljno prilazi studiju Biblije.

Na kraju valja pohvaliti i samu opremu knjige, i izvanjsku i nutarnju. Uostalom to je odlika svih izdanja Kršćanske sadašnjosti. Po tome su i teološke knjige suvremenu čovjeku bliže i intimnije nego su one nekoć bile. I izdavaču i prevodiocu a dakako najviše samom piscu zahvaljujemo za ovaj niz Uvoda u biblijske znanosti.

Adalbert Rebić

J. Krašovec, DER MERISMUS IM BIBLISCH-HEBRÄISCHEN UND NORDWESTSEMITISCHEN, Rim 1977, Biblical Institute Press, Biblica et Orientalia 33, XV i 184 strana, cijena 10 \$.

Merizam u biblijsko-hebrejskom i u sjeverozapadnom semitskom jeziku jest studija koju je napisao kao dizertaciju pod vodstvom profesora M. Dahcoda na Papinskom biblijskom institutu mladi egzeget iz Ljubljane, Jože Krašovec. Jože Krašovec u ovoj dizertaciji istražuje merizmsko-stilističku figuru zvanu *merizam*. Merizam je literarna figura koja se pojavljuje onda kad pisac odnosno pjesnik dijeli ili rasčlanjuje jednu cjelinu na dijelove (g. meros = dio) Ova figura ima sličnosti s načinom izražavanja kojim se polariziraju pojmovi odnosno riječi, s tom razlikom, dakako, što je polariziranje pojmova samo jedan dio ili samo jedna vrsta merizma. Merizam je mnogo širi pojam od polari-

ziranja pojmova. Merizam nije bilo kakvo nego sasvim određeno djelovanje ili raščlanjivanje cjeline u dijelove, ono, naime, dijeljenje koje ostavlja dijelove na jednoj te istoj razini. Navodimo nekoliko primjera biblijskih merizama da bi čitaocu bilo sasvim jasno što je to biblijski merizam. Nebo+zemlja; zemlja+nebo; nebo+podzemlje (šool); Bog (bogovi) +čovjek; kralj + običan čovjek; majka + otac; kamen + drvo; poljsko kamenje + poljske životinje; ribnjak + izvor-zdenac; čovjek + životinja, itd. Ta figura najčešće se pojavljuje u pjesničkim dijelovima Staroga zavjeta, i to u psalmima, a često i u izvanbiblijskim tekstovima, osobito u onima koji su pronađeni u Raš eš-Šamra (stari Ugarit), a koji su pisani sjeverozapadnim semitskim jezikom (= ugaritski jezik).

Poslije Uvoda u dizertaciju pisac u prvom dijelu pruža sintetičko-analitičku obradu najvažnijih kategorija. Prvo poglavlje je posvećeno kozmičko-geografskom obliku a drugo podjeli živih bića. U drugom dijelu studije pisac navodi sve najvažnije merističke figure, riječi ili grupe riječi, i to po abecednom redu.

Ovo je pionirski rad te vrsti, i neobično zanimljiv i izvanredno koristan za egzegete. Mladi egzeget je tom dizertacijom pokazao svoje velike istraživačke sposobnosti i upornu marljivost.

Adalbert Rebić

Wilhelm Keilbach: RELIGION UND RELIGIONEN, Gedanken zu ihrer Grundlegung, Schöningh, München-Paderborn-Wein 1976.

Sedamnaest članaka s područja filozofije religije, koje je Keilbach otisnuo u štokavkim časopisima bilo da su posrijedi predavanja ili da je riječ o suradnji u časopisima, potakli su ga da ih sastavi u cjelinu. Tako smo dobili naslovnu knjigu sa 246 stranica. Sve su to članci koje je Keilbach obradio. No ovdje se obrađuju stvari koje moraju biti osvijetljene u pokoncilskom vremenu.

Religija je veza između čovjeka i Boga. Spoznaja toga upravlja i ljudski život. Čovjek je egzistencijalno ovisan o Bogu. Na tom se osniva i vjera u Božju riječ.

Objektivna i određena religija se na tom temelji. Čovjeka pojedinca Bog privlači i veže uz sebe. Odatle se ra-

đa isključivo i jedna totalna odgovornost. Odnos koji pokazuje zbilja: Čovjek — Bog. Prava religija je bitno totalna religija. Valja u tom smislu razlikovati između kršćanske i nekršćanske religije, koja nas više upućuje na apstrakciju ili na nereligioznost. Bog čovjeka vodi u svojoj svjetlosti, i to konkretno. Milostan čovjek i pali čovjek — nisu isti. Pali čovjek nije čovjek »čiste naravi«, već pale naravi. Stoga moramo gledati na nadnaravno kršćanstvo, koje je u uzvišenom smislu totalna, cjelovita religija.

Kriza filozofije religije bila je očita kad se odlazilo od njezina objekta (protestanti) i kad se teologija seku-larizirala. Treba se vratiti dogmi i obnovi metafizike, ako se želi pravo tumačenje religije. Filozofija religije nastaje iz teodiceje i fundamentalne teologije. Psihološki sadržaj religioznog doživljavanja pokazuje odnos: čovjek-Bog. Od toga dolazimo do obrazloženja religioznog doživljaja opravdanog u filozofiji religije i to valjano opravdanog samo u pravoj religiji. Ovo ističemo zbog mnoštva religija koje egzistiraju. No, pravu opravdavaju njezine činjenice u odnosu čovjek-Bog, koje dakako pokazuju svoju vrijednost. Religiju valja očistiti od magije, animizma, totemizma i drugih pojmova, koji su pravoj religiji strani.

Svakako je religija (prva) i religije filozofsko pitanje. Znamo da je bilo zastranjenja u religijama (hramska prostitucija, kult falusa, itd), što pokazuje religijsku dekadencu. Moramo zato gledati na pravu religiju, koja je napokon osvijetljena i pročišćena objavom. Evolucionizam 19. st. je i u odnosu prema religiji (pravoj) i religijama krivo govorio o tome. No ističe se mišljenje da svaka religija može pridonositi istini prave religije — objavljene vjere.

Filozofijska religija i »naravna« religija želi nam nešto reći: čovjek svojim naravnim filozofiranjem dolazi do zaključka o Božjoj egzistenciji. Uključuje se u teodiceju. U povijesti ljudske misli (narav) bilo je i mnogih zastranjenja u odnosu prema religiji (Feuerbach, Kant...) Kod nekih je mislilaca religiozna filozofija zapravo religiozna teologija (Berdjajev). Trovršno je gledanje na tematiku filozofije religije: teodicejsko-apologetička grupa, Schelerova fenomenologijska i grupa »philosophiae perennis«, kojoj je osnov Bog-čovjek. Istakni-